

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष ३, अंक ५(३)]

शुक्रवार, मार्च २४, २०१७/चैत्र ३, शके १९३९

[पृष्ठे ३, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक १३

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक २४ मार्च २०१७ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XIII OF 2017.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA CO-OPERATIVE SOCIETIES ACT, 1960.

सन २०१७ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक १३.

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.

१९६१ चा ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० यात आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या अडुसष्टाव्या वर्षा, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

१. या अधिनियमास, महाराष्ट्र सहकारी संस्था (सुधारणा) अधिनियम, २०१७, असे म्हणावे. संक्षिप्त नाव.

सन १९६१ चा
महाराष्ट्र अधिनियम
क्रमांक २४ याच्या
कलम ८८ ची
सुधारणा.

२. महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० याच्या कलम ८८ मध्ये, पोट-कलम (१) मधील, १९६१ चा
दुसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुके जादा दाखल करण्यात येतील :— महा. २४.

“परंतु असेही की, शासनाला, निबंधकाच्या अहवालावरून अथवा स्वतःहून लेखी कारणे नमूद
करून, या पोट-कलमान्वये कार्यवाही पूर्ण करण्याकरिता वेळोवेळी आवश्यक असेल त्याप्रमाणे उक्त
कालावधी वाढवून देता येईल :

परंतु असेही की, महाराष्ट्र सहकारी संस्था (सुधारणा) अधिनियम, २०१७ याच्या प्रारंभाच्या २०१७ चा
दिनांकास उपरोक्त कालावधीच्या आत या पोट-कलमान्वये जी कार्यवाही पूर्ण करण्यात आली नसेल महा.
त्या कार्यवाहीच्या बाबतीत, शासनाला निबंधकाच्या अहवालावरून अथवा स्वतःहून, लेखी कारणे नमूद
करून आवश्यक असेल त्याप्रमाणे अशी कार्यवाही पूर्ण करण्याबाबतचा कालावधी वेळोवेळी वाढवून
देता येईल.”.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

विविध उद्दिष्टे, वर्गीकरण व उप वर्गीकरण असणाऱ्या सर्व सहकारी संस्थांचे नियमन, महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० (सन १९६१ चा महा. २४) द्वारे केले जाते. उक्त अधिनियमाच्या कलम ८८ अन्वये निबंधकाला, किंवा निबंधकाने अशा प्रकारे नियुक्त केलेल्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याला, अपचारी प्रवर्तक, इत्यादी विरुद्ध, नुकसानभरपाई मिळवण्यासाठी कारवाई करता येते. कलम ८८ च्या पोट-कलम (१) च्या विद्यमान परंतुकांमध्ये, निबंधकाने नियुक्त केलेल्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याने कार्यवाही पूर्ण करण्यासाठी अडीच वर्षांच्या कालावधीची तरतूद केली आहे. उक्त अधिनियमाच्या कलम ८९ मध्ये अशी तरतूद केली आहे की, कलम ८८ अन्वये कार्य करताना निबंधकास किंवा त्याने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीस दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८ (१९०८ चा ५) अन्वये दिवाणी न्यायालयांच्या बाबतीत तरतूद करण्यात आली असेल त्याच रीतीने समन्स काढून कोणत्याही व्यक्तीस बोलावण्याचा आणि तिला उपस्थित राहण्यास भाग पाडण्याचा अधिकार असेल. अशा प्रकारे कलम ८८ खालील चौकशी ह्या न्यायिकवत स्वरूपाच्या आहेत.

कलम ८८ खाली कार्यवाही ज्या रीतीने करावयाची आवश्यकता आहे त्या रीतीसाठी महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम, १९६१ च्या नियम ७२ च्या पोट-नियम (१) ते (६) मध्ये तरतूद करण्यात आली आहे. असे निर्दर्शनास आले आहे की, उक्त नियम ७२ मध्ये तरतूद केलेल्या कार्यपद्धतीचे अनुसरण करताना, मा. उच्च न्यायालयाने किंवा अपेल प्राधिकरणाने दिलेली स्थिगिती, यासारख्या विविध कारणांमुळे इतर न्यायालयात किंवा पोलीस ठाणे, इत्यादी मध्ये सहकारी संस्थेचे अभिलेख सादर केले असल्यामुळे, प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यास कलम ८८ अन्वये विवक्षित प्रकरणी कार्यवाही पूर्ण करण्यासाठी बराचसा कालावधी लागतो. अशा प्रकरणांमध्ये, प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याला, कलम ८८ च्या पोट-कलम (१) च्या परंतुकांमध्ये तरतूद केलेल्या कालावधीपेक्षा जादा कालावधीची आवश्यकता असते. उक्त कालावधीनंतर कार्यवाही पूर्ण करण्याकरिता चौकशी चालू ठेवण्यासाठी, कोणतीही स्पष्ट तरतूद नसल्याचे दिसून येते. अशा परिस्थितीत, चौकशी पूर्ण करणे व अपचाऱ्यांना त्यांच्या दुष्कृत्यासाठी जबाबदार धरणे तसे शक्य होत नाही आणि म्हणून, चौकशीचा अंतस्थ हेतू विफल ठरतो. कलम ८८ खालील कार्यवाही न्यायिकवत स्वरूपाची असल्यामुळे, ती शीघ्रतेने पूर्ण करणे गरजेचे आहे. म्हणून, कलम ८८ खालील चौकशी तार्किक उद्दिष्टापासून न्यायाच्या उद्दिष्टापर्यंत नेण्याकरिता, शासनाच्या पूर्व मान्यतेने त्या कलमाखालील कार्यवाही पूर्ण करण्यासाठी प्राधिकृत अधिकाऱ्यास समर्थकारी ठरणारी, स्पष्ट तरतूद उक्त कलम ८८ मध्ये करणे इष्ट आहे असे वाटते. प्रस्तावित कायद्याच्या प्रारंभाच्या दिनांकाला कलम ८८ अन्वये जी कार्यवाही पूर्ण करण्यात आली नसेल अशा कार्यवाहीच्या बाबतीत, चौकशीसाठी देखील अशी समर्थकारी तरतूद प्रस्तावित आहे जेणेकरून, अशा कार्यवाहीमुळे देखील तर्कसंगत निष्कर्षप्रत पोहचता येईल.

२. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,

दिनांक २२ मार्च २०१७.

सुभाष देशमुख,

सहकार मंत्री.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक २४ मार्च २०१७.

डॉ. अनंत कळसे,

प्रधान सचिव,

महाराष्ट्र विधानसभा.